

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ?

«Людина народжується вільною, і всюди вона в кайданах»
Жан-Жак Руссо

Не дарма кажуть, що подорожі розширюють світогляд. Вони спонукають пізнавати культури, людей та себе. Мандрівки – це не просто зміна місця, а шлях до свободи. Право на пересування відкриває можливості для якісної освіти, незабутніх спогадів та кращого життя. Та чи справді це право однаково доступне для кожного? Чи повинно право на свободу переміщення бути абсолютним задля благополуччя?

Щоб дати відповідь на ці питання, необхідно розібратися із визначенням даного права. Право на свободу переміщення – це природне право людини, яке дозволяє вільно подорожувати та обирати місце проживання, при цьому не порушуючи обґрунтованих обмежень. Свобода пересування є проявом людської волі та відіграє важливу роль у розвитку й самореалізації індивіда. Вільне переміщення сприяє не лише особистій свободі, а й розвитку суспільства, адже обмін знаннями, досвідом та культурами відбувається саме завдяки мобільності людей. Обмеження цього права може суттєво впливати на якість життя, позбавляючи людину шансів на безпеку, розвиток та кращі умови існування.

Вищезгадане право юридично закріплене як на міжнародному рівні, так і в національному законодавстві України, а саме у Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакту про громадянські та політичні права, Конституції України, Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» та інших нормативно-правових актах. Таке широке закріплення права на свободу пересування свідчить про його фундаментальне значення для розвитку демократичного суспільства. Це показує, що свобода руху є не лише привілеєм, а невід'ємною складовою особистої автономії. Визнання цього права в міжнародних і національних актах також підтверджує, що обмеження пересування повинні мати вагомі підстави та не можуть застосовуватись свавільно.

Відповідно до теорії природного права, права людини є невід'ємними й належать їй від народження. Виходячи з цього, індивід вільний діяти згідно зі своєю волею, мандрувати й пересуватися без обмежень. Однак право на свободу переміщення не є абсолютним, оскільки воно повинно знаходити баланс із іншими правами та обов'язками. Держава може обмежити цю свободу у випадку загрози національній безпеці, здоров'ю і правам інших осіб чи громадському порядку. Загалом, людина існує в суспільстві серед інших людей, тому її свобода не може бути абсолютною.

У випадках обмеження права на переміщення важливо зберегти баланс між індивідуальними правами і колективними потребами, не порушити демократичні принципи та законність. Обмежувальні заходи бувають різні: від міжнародного рівня до більш локальних у межах окремих країн. До прикладу, переміщення між країнами є одним із найбільш очевидних прикладів обмежень свободи пересування. Кожна країна залишає за собою право встановлювати правила для в'їзду та виїзду своїх громадян та іноземців, також норми щодо транзиту через свою територію певних вантажів.

Яскравим прикладом обмеження свободи пересування є карантинні заходи під час пандемії COVID-19. Хвороба поширювалась світом і уряди країн були

змушені запроваджувати локдаун та закрити кордони з метою захисту здоров'я громадян і стримування поширення вірусу. Україна запроваджувала таку політику на підставі Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Конституції України та інших законів. Проте існує думка, ніби ці карантинні обмеження є незаконними та порушують природне право людини на вільне пересування. Я вважаю, в цьому випадку потрібно врахувати те, що вірус стрімко поширювався і країни були не готові до такого масштабу захворювань. На початку пандемії не було досконалого механізму протидії даному явищу, тому уряди держав протистояли загрозі всіма доступними засобами. Так, право на свободу переміщення зазнало порушення, але це було законною та вимушеною мірою задля уповільнення поширення COVID-19.

Як щодо обмежень свободи пересування під час воєнного стану? Це питання є досить актуальним сьогодні і викликає багато дискусій. Починаючи із 24 лютого 2022 року в Україні діє воєнний стан, який передбачає тимчасові обмеження конституційних прав і свобод громадян для забезпечення національної безпеки та оборони держави. З одного боку, запроваджені обмеження, зокрема заборона виїзду чоловіків призовного віку закордон, є виправданими з огляду на потреби національної безпеки. В умовах війни держава має право мобілізувати громадян для захисту суверенітету. Також Конституція України обов'язок оборони та збереження територіальної цілісності покладає на Збройні Сили України. З іншого боку, це рішення викликає дискусії щодо законності цих обмежень, відповідності їх міжнародним нормативно-правовим актам. Проблеми виникають і на практиці: труднощі з виїздом закордон чоловікам, які не підлягають мобілізації, процес отримання дозволів, поява нових схем протиправного виїзду закордон та бюрократія. На мою думку, цю проблему можна вирішити шляхом більш гнучкого та прозорого підходу до обмежень на виїзд. До прикладу, необхідно чітко визначити категорії громадян, які не підлягають мобілізації, та спростити для них процедуру отримання дозволів на виїзд.

Отже, право на свободу пересування є важливим аспектом людської свободи, однак воно не є абсолютним. Баланс між свободою та необхідністю її регулювання є ключем до демократичного суспільства та його благополуччя.